

श्रीगणराज.

शिक्षा.

सरकार राजश्री लक्ष्मणराव माधव हुजूर दिवाणी अदालतीकडून.

जाहिरनामा इकडील इलाखेंतील राहणारे सर्व लोकांस व त्यांबरोबर दिगर इलाखेंतील व्यापार करणारे शेट सावकार यांस कळवावयाकरितां प्रसिद्ध केला जातो जे:-

१ या इलाखेंत दिवाणी काम चालणेचे पेटे तीन केले आहेत. एक कवठे पेटा, दुसरा गुडगेरी पेटा, तिसरा कुरोली पेटा. येथील मामलेदार यांस मुनसफीचा अधिकार दिलेला असोन त्या त्या पेट्यांतील पांच हजार रकमेच्या फिर्यादी असतील त्या पेट्याचे मुनसफाकडे प्रथम देऊन इनसाफ करण्याचा अधिकार पूर्वी दिला असोन आणखी जास्ती एक हजार करून सहा हजार रकमेपर्यंत दावा धरून इनसाफ करणेचा अधिकार पेट्या पेट्यांचे मुनसफास हल्लीं पासून दिला आहे.

२ दिवाणी कोर्टांत कोणते दावे किती मुदती पर्यंत केले पाहिजेत येविषयी दिवाणी जावक नंबर ५६ ता. १९ जिल्हाद सन १२७२ फसलींत सोळा कलमांचा जाहिरनामा प्रसिद्ध जाहला आहे तो कायम समजावा.

३ या इलाखेंत सन १२७२ फसली पूर्वी हरयेक दस्त साधे कागदावर होत होते पण तशी वडिवाट राहिल्याने उत्तरोत्तर मनुष्यापाशीं प्रमाणपणा फारच कमी होत चालल्याने ज्या वेळेस जसा समय पडेल तसा लेख पाहिजे त्या सालचा वनविण्यास व तसें घडल्याने लोकांचे हरतरेनें नुकसान होऊं सकणार व न्यायाचे समई न्यायकरणास मोठा विचार करून निश्चय ठरविणे मुष्किल पडणार हें जाणोन निर्वध असणे साठीं स्टांप ठेवणे योग्य वाटलें. पेट्या पेट्यांनीं स्टांपकागद रवाना होऊन या बाबतींत कोणते कामास किती किमतीचा स्टांप असला पाहिजे त्या विषयीच्या स्केलासह जाहिरनामे वड मुल्की जावक नंबर १४।१५ तारीख रुक्तावीस जिल्हेज सन १२७३ फसलींत पेट्यानिहाय प्रसिद्ध झाले आहेत.

४ सदर जाहिरनाम्यांतील समजून कित्येक लोकांस न पडतां अडाणीपणानें साधे कागदावर दस्त दिले घेतले आहेत व व्यापार संबंधेसाठीं पत्रें ह्मणजे सह अमुक माल अमक्यानें अमक्यास अमुक दरानें द्यावा अशा प्रकारचे लेख साधे कागदावर केले ते जाहिरनाम्यांचे शर्तेनें कोर्टासमोर येण्यास लायख नुसल्यानें त्या विषयीं कित्येक लोक कुचंबर्गीत पडून नुकसानीस पात्र झालेचें. पेट्याचे अंमलदार, मार्फतीनें हुजूर जाहीर झालें आहे. यस्तव या कलमाबद्दल एक वेळ सर्व लोकांवर मेहेर नजरेनें असें ठरविण्यांत आलें आहे कीं, स्टांप सुरू झाल्यावर आज तारीख पर्यंत गैर समजुतीनें जे दस्त साधे कागदावर केले असतील ते दस्त हा जाहिरनामा प्रसिद्ध झाले तारखेपासून सहा महिन्यांचे आंत छापून घेणेसाठीं नंबर १४।१५ सन १२७३ फसलीतील जाहिरनाम्यांतील स्केलप्रमाणें ऐन किमतीचें दस्तपट दंड व ऐन किंमत असे छापणेच्या दस्तासह ज्या पेट्यांतील ते राहणारे असतील त्या पेट्यांचे मामलेदार यांकडे अर्जासह हजर करावे ह्मणजे ते छापणेसाठीं आपले रिपोर्टा बरोबर हुजूर रवाना करतील व रवाना केलेचा दाखला लेखीनें देऊन छापून आलेवर ज्याचा त्यास देऊन रसीद व दाखला दिलेला घेतील. वर

लिहिले मुदती पुढें या जाहिरनामेच्या पूर्वील जेर दस्त छापले शिवाय कोणतेही अंमलदारासमोर येतील तर ते निरूपयोगी समजले जातील.

हा जाहिरनामा प्रसिद्ध झाले तारखे पुढें कोणी नंबर १४।१५ सन १२७३ फसलीतील जाहिरनामे विरुद्ध माघे कागदावर लेवादेवी संबंधें दस्त करतील व ते अंमलदारासमोर येतील तर ते दस्त समजून उमजून बुध्यां माघे कागदावर केले असें समजोन ते दस्त निरूपयोगी होतील व असे दस्त देणार घेणार रयत अपराधी समजोन शिक्षेसही पात्र होतील हें सर्वांनीं पुरें समजावें.

५ या इलाखेंत दिवाणी काम बहुतकरून देश रिवाजाप्रमाणें चालत असतें; परंतु कोणी वादी किंवा प्रतिवादी यांनीं राणीसरकारांतून न्याय रीतीच्या कानू ठरलेल्या समयपरत्वे दाखवितील तर त्यांस मनाई नाही. मुनसफ कोर्टांत व हुजूर अपिलांत पाहण्यांत येऊन न्यायरीत व देशरिवाज मननांत आणोन नजरेस येईल तसें इनसाफाचे वळेस फर्मावण्यांत येईल. : " ७

६ व्यापार संबंधीं सट्टे व पैसा दिल्या घेतले बदल पावती हे नंबर १४।१५ सन १२७३ फसली च्या जाहिरनामेतील स्केलाप्रमाणें होण्यास कित्येक लोकांच्या तक्रारी पडून याचा निरबंध निराळा व्हावा, असें पेठ्याचे अंमलदार यांजकडून जाहीर झालें आहे. यास्तव रयतेच्या हितासाठीं हल्लीपासून ठरविण्यांत येतें तें खालीं लिहिले पोट कलमाप्रमाणें.

सट्टेपत्र दहा रुपये रकमेच्या आंत असेल तर स्टॉपाची गरज नाही. दहा रुपये पासून पांचशेहे पर्यंत १ एक रुपयेचा स्टॉप, पांचशेहे पासून कितीही रकम असलेस दोन रुपयेचा इकडील छपील कागद असला पाहिजे.

— लेवादेवी संबंधें — पावतीस एक रुपया पर्यंत स्टॉपाची गरज नाही. एक रुपया पासून शंभर

रुपये पर्यंत ४— एक आणा, शंभर पासून पांचशेहे पर्यंत ४— दोन आणे, पांचशेहे पासून हजार पर्यंत ४— चार आणे, हजारपासून दोन हजार पावेतो ४— आठ आणे, दोन हजारांपासून कितीही रकम असलेस एक रुपयाचा छपील कागद इकडील पाहिजे.

७ निवाड्यावरून प्रतिवादीस तुरंगांत ठेवण्याविषयी वादी दरखास्त देईल तर तो अगर ते प्रतिवादी खालीं लिहिले प्रमाणें तुरंगांत राहतील व जबाबदार होतील.

शंभर रुपयेच्यावर दावा नसेल तर एक वर्ष पर्यंत प्रतिवादी तुरंगांत राहील परंतु दाव्याची रकम जुजबी असोन दाव्याचे रकमे इतका मुदतीचे आंत जर भत्ताचा आकार होईल त्यावेळेस अगर वादी कडून भत्ता पावणेस कमी होईल त्यावेळेस प्रतिवादी कैदेतून लागलाच मुक्त केला जाईल. मग तो सदर रकमे पर्यंत कोणतेही प्रकारे जबाबदार होणार नाही.

दोनशें रुपयेवर कितीही रकमेचा दावा असेल व तो निवाडा पुरा होणेंस प्रतिवादीस तुरंगांत ठेवण्यास वादी दरखास्त देईल तर दाव्याचे रकमे इतका भत्ता होईल तेव्हां अथवा तीन वर्षे पावेतो तुरंगांत राहील. दरम्यान वादीनें भत्ता देण्याचे इनकरून त्यांस सोडणेस अर्ज करील तर सुटला जाईल. परंतु दोनशें पावेतो अगर दोनशे वरील रकमेच्या दाव्या बदल प्रतिवादीची मिळकत सुटल्यापासून पांचवर्षांत वादी दाखवील तर ती जप्त करून लिलाव होऊन वादीचे निवाडेस देवविली जाईल.

जर वादी भत्ता देत असोन मुदतीचे आंत अगर दाव्याचे रकमेच्या आंत भत्ताची रकम असोन प्रतिवादी वादीची तोडजोड करण्यासाठीं खुला होणेंस अर्ज करून कोर्टाची खात्री निवाडा पुरा करणेची करील अगर वादीस आपसांत समजून घेऊन राजीनामा करील किंवा बोलणें लाऊन वादीचे संपत्तीनें सुटेल तर वादीचा राजीनामा होई पर्यंत त्याचा तो जबाबदार आहे. व वादीचा निकाल न करितां दिरंगाईवर घालवील तर पुन्हा त्याजला तुरंगांत

वरील शर्ते पावेतो घालणेंस वादीस अधिकार आहे किंवा त्याची मालमिळकत जप्त करून निवाडा पुरा होणें विषयी अर्ज करणेंस वादीस असव्यार आहे.

तुरंगांत पडलेला मनुष्य भी नादार आहे ह्याणोन सम्य लोकांचें सर्टिफिकीट आपले वारसा कडून अगर मित्राकडून कोर्टासमोर आणील व तें गैर ह्याणण्यास वादी शक्तिमान न होईल तर सर्टिफिकीट पाहून कैदेतून मुक्त केला जाईल; परंतु मुक्त झाले पासून वारा वर्षांचे आंत दार होईल तर निवाडा पुरा होणेंस त्याची माल मिळकत जप्त करणेचा अर्ज करण्यास वादीस मनाई नाही.

८ खालील कोर्टाचा निवाडा झालेवर कोणी मुदतशीर अपील हुजुरास न करीलतर अवल कोर्टाचा निवाडा कायम राहील. मुदतशीर अपील होऊन अगर मुदतीपुढें योग्य कारणे अपील मंजूर झालेस त्याचा निवाडा होईल त्या तारखेपासून दोन महिन्यांत पोलिटिक्याल खातेस कोणी तक्रार न करीलतर निवाड पुरा होणेंस वादीचे दरखास्ती-प्रमाणें तजवीज होणें ती होईल.

९ इनाम जमिनी वद्दल अगर दुसरे स्थावर मिळकतीवद्दल दावा करणें झालेस एक सालचे आकाराचे अठरापटीनें दावा केला पाहिजे व जुडी जमिनीवद्दल कूल आकाराचे आठ पटीनें दावा केला पाहिजे.

१० साऱ्याचे जमिनीवद्दल दावा करणें जाहल्यास एक सालचे भरधान्याच्या आकारा प्रमाणें दावा केला पाहिजे.

११ नादारीचे सर्टिफिकीट मिळणेंस अर्ज करणें झालेस अवल कोर्टास आठ आणेचे व अपील कोर्टास एक रुपयेचे छापील कागदावर अर्ज केला पाहिजे.

१२ वारसा-सर्टिफिकीट मिळणेंसाठीं अर्ज करणें तो हुजूर अदालतीस एक रुपयेचे छापील कागदावर केला पाहिजे व तत्संबधीं पुरावा अर्ज देणें तोहि एक रुपयेचे छापील कागदावर देऊन त्यांत साक्षी व दस्तऐवज कितीही दिले तरी हरकत नाही.

१३ मुलकी फौजदारी मोरदम्यांत जाभिनपत्र मुचलका राजिनामा देणें तो त्या दस्तऐवजांत जी रकम नमूद असेल आणि त्यास नंबर १४ सन १२७३ फसलीचे जाहिरनामेतील कलम प्रमाणें छापील कागद असला पाहिजे.

१४ कारण परतें घांप न मिळाल्यास साधे कागदावर दस्तऐवज होईल आणि नंबर १५ सन १२७३ फसलीचे जाहिरनामेतील-कलम १० प्रमाणें तजवीज न जाहल्यास सहा महिन्यांचे आंत ऐनकिमत व दसपट दंड दिला असतां तो दस्ता छापून दिला जाईल. मुदतीपुढें ऐन किमत व बीसपट दंड छापून देणेंस पडेल.

१५ वर प्रसिद्ध झालेला जाहिरनामा व पूर्वी सन १२७२ फसली नंबर ५६ चा व सन १२७३ फसलींत नंबर १४।१५ चे असे जाहिरनामे प्रसिद्ध झाले आहेत. यांत कारण परतें कांहीं हेर फेर होणेचें योग्य दिसेल तेव्हा जो हेर फेर हाईल त्या विषयी जाहिरनामेचे द्वारे सर्वास प्रसिद्ध केलें जाईल.

येणें प्रमाणें पंधरा कलमे लिहिली आहेत. तारीख २० जून सन १८६९ इसवी. छ ९ रबिलावल उर्फ जैष्ठ शुद्ध ११ रविवार शके १७९१ शुक्लनाम संवत्सर. सुपास बैन मया तैन व अलफ फसली सन १२७९.

लक्ष्मणराव माधव

मोर्तब.

श्रीगणराज.

वट्ट मु. जावक नं. १४
सन १२७३ फसली.

शिक्षा.

सरकार राजश्री लक्ष्मणराव माधव मिरजकर यांचे हुजुरांतून.

जाहिरनामा तेमाम लोकांस मामूल होण्याकरितां प्रगट केला जातो जे:- या इलाखेत आजपर्यंत जे व्यवहार झाले ते साधे कागदावर असल्यामुळे प्रसंगी खोटे ह्मणण्यास अवघड नसल्याने प्रजेचे नुकसानीस कारण होते. यास्तव व्यवहार तत्संबंधी जाहलेले दस्तैवजास अगर अनेक प्रकारचे लेखास स्टांप लाविल्याने सर्वत्रास हितावह होईल, असे अंतःकरणांत आणून ता. १५ माहे मोहरम सन १२७३ फसली- ता. २ माहे जुलई सन १८६३- आषाढ व. १ रोज गुरुवार शके १७८५ पासून स्टांपकागद अमलांत आणून वापरण्याचा ठराव केल्यामुळे संपूर्ण लोकांस कळण्यासाठी व हुशार राहणे बद्दल या जाहिरनाम्याच्या द्वारे हुकूम फर्माविण्यांत आला आहे.

- १ कोण कोणते दस्तैवजास किती किती किमतीचा स्टांपकागद लागेल त्याजबद्दलचें स्केल ह्मणजे समजुतीचे आंकडे खाली लिहिले प्रमाणें.
- २ धनकोने रिणकोस ऐवज देऊन घेतलेला दस्त अथवा स्थावर अगर जंगम माल तारण ह्मणजे गहाग ठेऊन घेतलेले ऐवजाचे दिलेले गहाणपत्र व कांहीं स्थावर अगर जंगम मिळकत प्रोक्त देऊन अगर घेऊन त्याजबद्दल जाहलेले विकरीपत्र, इनामपत्र, दानपत्र, बक्षीसपत्र, करारपत्र, मृत्युपत्र, वारसपत्र, जामीनपत्र, लग्नपत्र ह्मणजे जाहलेला करार, कौलनामा, कबुलायत, भाडेचिठ्ठी, फारिखत- अशा प्रकारचे दस्तैवजास अगर लेखास स्टांप लागणेचा त्याजबद्दलचें स्केल एक रुपयापर्यंतचे दस्तैवजास अगर लेखास स्टांपाचे अगत्य नाही:-

स्टांपाची किंमत गाडी रुपये.

पासून	पर्यंत	किंमत.	पासून	पर्यंत	किंमत.	पासून	पर्यंत	किंमत.	पासून	पर्यंत	किंमत.
१	१५	४१	१५	३०	४२	३०	६०	४४	६०	१००	४८
१००	२००	१	२००	३००	२	३००	५००	४	५००	८००	८
८००	१,०००	१०	१,०००	१,५००	२०	१,५००	३,०००	३०	३,०००	५,०००	५०
५,०००	१०,०००	१००	१०,०००	२०,०००	१५०	२०,०००	५०,०००	२००	५०,०००	१,००,०००	३००

एक लक्षापुढे कितीही रकम असेल तरी वरील ठरावाप्रमाणें तीनशे रुपयांहून अधिक रकमेचे दस्तैवजास वरील नियमाप्रमाणें स्टांप लागेल.

- १ हुंडी ह्मणजे इकडील इलाखेत राहणारे इसमानें यात्र हद्दीतील माणसावर अमक्यास अमूक ऐवज देण्याविषयी केलेली चिठ्ठी व रिणकोनी धनकोपासून घेतलेली पावती अशा प्रकारचे दस्तैवजास स्टांप लागणेचा त्याजबद्दलचें स्केल:-

पासून	पर्यंत	किंमत.	पासून	पर्यंत	किंमत.	पासून	पर्यंत	किंमत.
१	२५	४१	२५	५०	४२	५०	१००	४४
१००	२००	४८	२००	५००	१	५००	१,०००	२

हजार-रकमेपासून पुढे कितीही रकम असेल तरी स्टांपाची किंमत चार रुपये.

- ३ दिवाणी कोर्टांत व अन्य कामांत कोणकोणत्या रकमास किती-किती रकमेचा स्टांपकागद वापरला जाईल, याजबद्दल अलाहिदा जाहिरनामा प्रगट करण्यांत आला आहे.

- ४ स्टांपकागदांचा संग्रह पेटा गुडगेरी व पेटा कुरोली व पेटा कवठे एकंद व हुजुरांत असा चार ठिकाणीं करण्यांत आला आहे. येणेप्रमाणें चार कलमी जाहिरनामा संपूर्ण लोकांस कळण्यासाठी प्रसिद्ध करण्यांत आला असे. तारीख २७ माहे जिल्हेज सन १२७३ फसली.

मोरो यादव हुजूरकारकून.

गोपाळ नारायण हुजूरकामपाहणार.
मोर्तव.